Ч. 75 (12.441). Львів, пятниця 4. квітня 1930. Opłatа pocztowa opłacona ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.

Конто почт. щадн. 143.322.

Адреса для телеграм: „Діло", Львів.

Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.

Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячно	5·00 зол.
Чвертьрічно	15·00 „
Піврічно	27·50 „
Річно	55·00 „

ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долляр, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції 29-41.
„ Друкарні: 29-26.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Нові вибори?

Львів, 3. квітня 1930.

В дні 1. ц. м. відбулося у Варшаві пленарне засідання клюбу ББ під проводом дотеперішнього його голови й одночасно нового премієра полк. Славека, якого присутні посли й сенатори повитали бурливими оплесками. Новий премієр уважав за вказане виголосити зараз на початку свого урядування саме на отсьому засіданні клюбу ББ характеристичну промову-експозе, що є свого роду програмовою деклярацією уряду на найближчу мету. Ця промова заслуговує на увагу, тимбільше, що є в ній ясна заповідь нових виборів до польських законодатних установ, які уряд Славека думає перевести, як кажуть, цієї осени. Але йдім за ходом думок тієї знаменної промови.

На самому початку полк. Славек пробував звести підсумки дволітньої спільної праці клюбу ББ, яка в його оцінці зводилася довший час до шукання шляхів для скоординування праці уряду, як репрезентанта цілости, з інтересами й потребами громадян. Цей шлях на погляд прем. Славека знайдено, а полягає він на вмінні добачувати добру волю й у іншої людини, якщо вона у неї фактично є, а також на шуканні компромісів не в площині ідей чи засад, а на тлі реальних і актуальних справ, що їх висуває дійсність, справ, що мусять найти практичну розвязку. Не закриває полк. Славек очей і на те, що в клюбі ББ були і є внутрішні розбіжности, яких бебеки, мовляв, не вміли „сховати у себе дома" і виносили їх у розмовах поза ряди ББ, даючи осьтак політичним противникам надію, що клюб ББ розпадеться на воюючі між собою ґрупи і перестане бути силою.

В дальшій части своєї промови полк. Славек говорив про потребу поглибити почуття спільности інтересів поміж державою і її громадянами і про виховання суспільности в тому напрямі, аби кожний громадянин „розумів просту правду, що тягарі, які він поносить для держави, служать не для чого іншого, а для заспокоєння таких чи інших його власних потреб". Така метода ділання не дає негайної популярности й оплесків, але зате вона, мовляв, промовляє до глибших струн людської душі.

З черги новий премієр спинився коротко й на тій боротьбі, що ведеться між опозицією з одного і ББ з другого боку. Методи боротьби опозиції схарактеризував полк. Славек як „перфідні, позбавлені всякого стриму". З тих причин, як і з уваги на те, що „поступовання соймової більшости не має на меті ні добра держави, ні дійсного зрозуміння справжніх інтересів суспільности", полк. Славек прийшов до глибокого переконання, що річева співпраця уряду з теперішнім соймом не є можлива.

Очевидно — про крикливо заповіджену противниками ліквідацію потравневої системи не може бути мови. Закінчення недавньої кризи утревалило те, що ідеї, які стояли на початку травневого перевороту, обовязують і дальше.

Льоґіка випадків — каже опісля премієр Славек — доводить майже до конечности, що *цей сойм не буде мати вже свого голосу* і що йдемо до того, аби *відкликатися до опінії громадянства при нових виборах*. Обовязком послів і сенаторів ББ є розпочати негайно підготовчі праці до виборів, „аби відклик до прилюдної опінії приніс корисний вислід для держави і її праці".

При кінці прем. Славек підчеркнув ще й те, що, мовляв, соймова більшість уже зрозуміла, що до своїх слів і ухвал *бебеки* привязують іншу вагу, як їх противники, і що вони не грозять на вітер, але відповідають своєю честю за додержання того, що вони обіцяли. А на цьому й полягає саме поправа соймових обичаїв. „Треба — кінчив він — віднести рівень посольської відповідальности. А це можна осягнути тільки шляхом вречення невідповідальности. Коли як парляментарний клюб і як гурт людей поставимо собі таку мету поруч прямування до направи конституції, то самі зможемо оглядати, як наміри перековуються на дійсність".

Отсе хід думок інавґураційної промови полк. Славека як премієра. Нема в цій промові, що правда, погрози ломити послам кости, але всеж таки зазначено, що на ліквідацію потравневої системи нема що рахувати. Найважніше в цілій промові те місце, в якому новий премієр заповідає, що теперішній сойм не буде більше говорити і що урядові прийдеться відкликатись до прилюдної опінії шляхом розписання нових виборів. На це й звертаємо увагу українського громадянства.

Львівське громадське самоврядування.

II. Розвязання львівської міської ради в правничому освітленні. — Господарка міста за часів комісарщини.

Розпорядок львівського воєводи в справі розвязання міської ради і установлення правительственного комісара спричинив жалобу до адміністраційного трибуналу, яка покищо діждалась лише формальної полагоди, та став предметом критики в імя принціпу самоврядування. Слід підкреслити, що ці критики нестійні. Бож розвязана рада, як вже сказано, не вийшла з виборів, тільки була покликана до життя шляхом іменування владою, а відтак доповнена через кооптування. Тому розвязання такої ради не може обосновувати заміту нарушення принціпу самоврядування, бо один державний орган відкликано, а на його місце поставлено інший. Вправді удержування комісарщини у Львові є незгідне із загальними законними приписами, але в даній ситуації іншого виходу таки не було. Бо треба рахуватись з фактом, що уряд і сойм, лякаючись для Львова українсько-жидівської небезпеки, не видали до цього часу нового виборчого закону для міста та що переведення виборів на основі перестарілого, хоча формально далі обовязуючого виборчого закону з 14. жовтня 1870 р. очевидно немислиме. По думці постанов цього закону право вибирати міських радних прислуговує, крім поданих у законі катеґорій умової інтеліґенції, перш за все цим приналежним до Львова особам, які мають у місті підлягаючу оподаткованню нерухомість, або платять з іншого титулу постійний безпосередній податок. Кожний управнений до голосування виборець голосує на всіх 100 радних, а вибраними є ті, що одержали безоглядну більшість відданих голосів. Ясно, що при такій виборчій системі вигляди українців здобуття мандатів до міської ради невеликі. Булоб це можливе хіба при компромісі з жидами. Далі робітництво булоб взагалі виключене від участи у виборах і не малоб змоги осягнути відповідну скількість представників у раді. Тому влада, якщо хотіла поправи міської господарки, мусіла розвязати давню управу та покликати нову через іменування.

Треба ствердити, що навіть іменована рада моглаб працювати корисно для міста, якщо її склад і добір членів відповідав би національним і суспільним відносинам у місті. На жаль при іменуванні членів прибічної ради компетентні чинники журились головно тим, щоби забезпечити перевагу санаційним колам. На 60 членів прибічної ради 35 радних належить до господарського клюбу, який, як відомо, є в прибічній раді експозитурою Безпартійного Бльоку співпраці з урядом. З інших партій має християнська демократія 6, державно-народній клюб, себто партія „Слова Польського" 4, клюб інтеліґенції 4, жидівсько-народній клюб 7, український клюб 4 радних. Соціялісти мали в раді 14 радних, але від часу прийняття прибічною радою рішення зміни конституції соціялістичні радні не беруть участи в нарадах, дарма, що формально мандатів не зреклися. Та всеж не можна їх враховувати у скількість членів прибічної ради. Таке відношення голосів є без сумніву некорисне для полагоджування міських справ, бо в дійсности господарський клюб рішає сам та не потребує рахуватися з думками інших клюбів.

Якщо застановитись над тим, що місту принесла санаційна система, то треба ствердити, що під деяким оглядом міська господарка покращала, дарма, що це сталося за ціну великих матеріяльних жертв населення. Безперечно міські вулиці і дороги, які через довголітні занедбання находилися в поганому стані, частинно поправлено. До повного упорядкування міських вулиць, доріг та майданів потреба по думці зладженої маґістрацькими інжинірами програми видатків у висоті 77 міліонів золотих, розложених на 11 літ. Такий видаток, очевидно, переходить фінансові сили міста, але те, що вже зроблено, спричинило вже доволі великі видатки; бо коли в 1926 р. видано на міські дороги у звичайному бюджеті 1,707.133 зол., то видаток на ті цілі виносив на рахунок звичайного бюджету в 1928/29 р. 3,000.946 зол. Збільшення видатків на протязі трьох літ виносить отже 76 проц. А крім цього призначено в надзвичайному бюджеті в 1927/28 р. 2,132.000 зол. та в 1928/29 р. 1,250.000 зол. Вулиці міста не виглядають так брудно як давніше, бо їх чистять, але зате недобір міського закладу чищення міста виносив в 1927/28 р. 1,161.446 зол., в 1928/29 р. 933.805 зол., на рік 1929/30 преліміновано 1,468.804 зол., а на 1930/31 р. 1,200.000 зол. Поширено діяльність у ділянці суспільної опіки, але коли в 1926 р. видано на цю ціль 1,210.466 зол., то видаток виносив в 1928/29 р. 1,864.847 зол., на рік 1929/30 преліміновано 2,160.405 зол., а на 1930/31 р. 2,385.292 зол. Збільшення видатку на суспільну опіку на протязі чотирьох літ виносить проте 97 проц. Великі гроші видало місто на будову мешканевих домів для убогого населення, зглядно для примусово зі своїх мешкань усунених родин. Будова домів при вул. Стрийській, які містять 225 помешкань, коштувала 3,520.000 зол., будова домів при вул. Подтяній з помешканнями для 429 безхатних родин коштувала 1,927.000 зол. Ці доми вже віддані до ужитку, причинилися вони всеж таки до облекшення мешканевої нужди. Додаймо до цього інвестиції у міській електрівні на Персенківці, завдяки якій електрівня змогла вже усунути усі шкоди, спричинені воєнними подіями та забезпечити населенню бездоганне функціонування електричного світла, далі інвестиції водопроводового закладу, які спричинили, що цей заклад від двох літ дає мешканцям міста воду без перерви в день і в ночі, а будемо мати погляд на цю велику роботу, що за почином і під кермою комісара Стшелецького, а відтак

теперішнього комісара д-ра Надольського зроблено в місті.

Для українського громадянства особливо цікава будова школи ім. Шашкевича, приміщеної у страшних рудерах при вул. Скарбківській. Будови цеї школи від довгих літ постійно домагалися батьки шкільних дітей. Почин до цеї будови дав сенатор Дециикевич, який як референт надзвичайного бюджету запропонував вставити в додатковий надзвичайний бюджет на 1927/28 р. 500.000 зол. на будову шкіл, у першу чергу школи ім. Шашкевича. Комісар Стшелецький поставився прихильно до цього внесення, а прибічна рада ухвалила потрібні кредити на будову, якої кошти обчислено у коштописі на 730.000 зол., та на купно будівельної площі. Трудноші заходили щодо місця, бо місто не мало відповідно положеної площі. Але завдяки вічливому відношенню о. митрополита Шептицького до цієї справи місто мало змогу купити від митрополії площу при вул. Замкненій і побудувати там по планам проф. Обмінського гарний шкільний будинок, який вже від осени минулого року є готовий, та наслідком недостачі дальших кредитів на внутрішнє уладження не міг ще бути відданий до ужитку. До повного викінчення треба ще невеликого видатку, трохи більше чим 100.000 зол. А тому можна надіятися, що гроші найдуться, так що до кількох тижнів будинок буде вже зовсім викінчений.

Ще про охорону дрібних рільних наємців.

Ухвалений соймом проєкт закону про охорону дрібних рільних наємців викликав зрозуміле занепокоєння серед інтересованих власників і ужитковців рільних господарств, головно в кругах нашого духовенства в Галичині. Мотиви до ухвалення цього проєкту були такі, щоби взяти під охорону дрібних рільних наємців в західній і центральній Польщі та на східних її окраїнах, де були величезні простори державних чи апанажевих дібр російської чи пруської держави і панського роду та приватних латифундій, на яких від поколінь працювали десятки тисячів чи навіть ще більше дрібних земельних арендарів. Досьогочасне польське аґрарне законодавство взяло їх в охорону і їх не можна було усувати з їхньої аренди, а ці охоронні закони — яких від 1919 р. видано кілька — кінчаться осінню ц. р. Міністерство земельних реформ випрацьовує проєкт закону про увласнення цих земельних арендарів і має його внести у соймі в найближчому часі, як це заявив в лютому ц. р. міністр д-р Станевич на засіданні комісії земельних реформ в часі дебати над ухваленим пізніше проєктом про охорону дрібних рільних наємців.

Аґрарні відносини в Галичині не знали зовсім дрібних рільних наємців, що поколіннями сиділи би на своїх рільних арендах і практичне значіння згаданого проєкту є у нас куди менше, як на інших просторах нинішньої польської держави. Але внаслідок повоєнних господарських відносин, де середні рільні господарства, напр. священики, були змушені арендувати або давати на спілку морґовими чи кількаморґовими парцелями часть своєї землі зглядно землі ними ужиткованої місцевим селянам — найчастіше на короткий протяг часу, — проєкт матиме і в нас деяке практичне приноровлення.

Найбільшою хибою проєкту, ухваленого недавно у соймі є те, що бере він в охорону всі земельні дрібні аренди, без огляду на час, на який після заключеного контракту мали тревати, отже навіть — однорічні, — взагалі всі, що будуть істнувати в хвилі, коли закон увійде в життя і тут певні коректури, що перепалі в соймі, треба перевести в сенаті. На комісії земельних реформ я поставив внесок, що перепав, щоби взяти під охорону тільки ті аренди, які істнували дня 1. листопада 1929 р., бо тоді відпали би звичайні рідні спілки, що інакше тревали би до осени 1936 р.

Поодинокі наші посли і сенатори одержують дуже численні запити з краю, чи проєкт буде тепер оголошений і чи цей господарський рік буде у нас в Галичині ще вільний від згаданої охорони. У відповіді на ці особисті та письменні запити скажу, що проєкт закону про охорону дрібних земельних наємців, ухвалений в соймі, соймова канцелярія відослала до сенату 28. лютого 1930 р. Згідно з постановами польської конституції, сенат має кожний проєкт закону, ухвалений у соймі, полагодити напротязі 30 днів від дня, коли його одержав зі сойму. В даному випадку сенат згаданого вище проєкту досі не полагодив, а сесію сойму і сенату замкнено 29. березня ц. р. так, що сенат, після автентичних виявлень в цій справі президії сенату, буде мати ще один день — себто перший після отворення нової сесії сенату до полагоди проєкту і доперва, коли би сенат і тоді не полагодив соймового проєкту, то він став би законом в тексті, принятім соймом без окремої ухвали сенату.

Нинішні відносини на парляментарній арені непевні і на найближчу майбутність навіть невідомі. Заходить — як відомо — можливість розвязання сойму і сенату і тоді не було би можности проєкт перевести в сенаті та він внаслідок розвязання законодатних тіл взагалі спав би з денного порядку і в новому соймі треба би його наново вносити.

Зі сказаного вище виходить, що коли би сенат ухвалив на своєму першому засіданні нової сесії (і то першого дня) якунебудь зміну, то проєкт мусів би вернути до сойму. Коли би сойм скликано перед жнивами ц. р. в травні або червні і внаслідок заострених відносин скликану з ініціятиви послів сесію сейчас замкнено, то в цьому випадку не було би часу перевести відповідні ухвали в соймі. Ясно, що на цей господарський рік у рільництві, цебто до осені ц. р. остане все по старому.

Пос. д-р Ст. Баран.

Інтерпеляція в анґлійськім парляменті в українській справі.

Дня 20. березня ц. р. на засіданні анґлійського парляменту поставив посол Мальон анґлійському міністрові закордонних справ запит в українській справі, а саме в справі положення української меншости в Польщі.

Пос. Мальон запитав міністра, чи він знає про дві петиції вислані українською меншістю в Польщі до Союзу Народів, одну з дня 15. січня 1929 у справі ліквідації українського народнього шкільництва, а другу з дня 2. березня 1929 в справі знесення громадської самоуправи, а зглядно чи він був повідомлений про ті петиції і як саме мається справа тих петицій у Союзі Народів. (Ці оба згадані в інтерпеляції меморіяли внесла до Союзу Народів Парляментарна Репрезентація УНДО.).

Міністр Гендерсон відповів: Офіціяльно про ті петиції я ще нічого не знаю, хоч я дістаю щоденно від нашого представника при Союзі Народів звідомлення. Узгляднюючи приписану процедуру Союзу Народів урядуючий голова Ради Союзу Народів разом з двома іншими членами розгляне ці обі петиції і після того здасть про них звіт Раді Союзу. Але це не може статися скорше, як 12 травня, бо тоді лише буде відкрита сесія Ради Союзу.

Треба ще замітити, що п. Мальон вже віддавна цікавиться українськими справами, а головно положенням українців у Польщі. Минулого року він ставив запит тодішньому міністрові заграничних справ Чемберленові в тій справі, на що Чемберлен відповів, що він точно про цю справу не поінформований, але доручить анґлійському послові в Польщі цю справу прослідить і дати про неї звідомлення міністерству.

Цікаво замітити, що якраз тепер заграниця починає цікавитися українською справою, а передовсім публична опінія в Анґлії, серед якої якраз в протилежному напрямку працює польська пропаґанда.

ІВАН ГЕРАСИМОВИЧ.

Омелян Попович.

З приводу його смерти.

Дня 24. березня 1930 р. зійшов у могилу Омелян Попович, якого імя тісно звязане з культурно-освітнім і політичним розвитком передовсім буковинських, а відтак галицьких українців. Говорити про життя й діяльність Омеляна Поповича — значить, оповідати історію відродження буковинських українців.

Омелян Попович родився дня 18. серпня 1856 р. в Дорні на Буковині як син православного священика. Ходив до гімназії, а відтак до учительської семинарії в Чернівцях, яку скінчив у 1876 р. В 1877 р. стає учителем, а опісля управителем школи (надучителем) у Чернівцях. Після 15-літньої учительської служби іменували його в 1892 р. повітовим інспектором шкіл у Сереті, звідки в 1894 р. перенесли його на рівнорядну посаду повітового шкільного інспектора в Кіцмані. По році покликано його до Краєвої Шкільної Ради в Чернівцях на референта народніх шкіл. В 1896 р. стає професором черновецької учительської семинарії та одночасно веде й дальше реферат народніх шкіл у буковинській Краєвій Шкільній Раді. Від 1906 р. стає самостійним краєвим інспектором українських народніх шкіл і учительських семинарій на Буковині. На становищі керманича українського шкільництва на Буковині остає до 1912 року. Відтак іде на пенсію, щоб посвятитися громадській діяльности. Вибраний в 1911 р. послом до буковинського сойму, стає в 1912 р. членом буковинського Краєвого Виділу та працює в ньому до 1918 р., коли то буковинський Краєвий Виділ розвязано. Воєнні та післявоєнні події й обставини приневолили Омеляна Поповича жити поза межами Буковини, де й закінчив своє трудяще життя.

Щоб оцінити значіння Омеляна Поповича для розвитку буковинської України, треба усвідомити собі часи й відносини, в яких прийшлось йому працювати. Його многостороння діяльність почалася тоді, коли буковинську Україну оповивала ще темрява національної несвідомости, коли — користаючи з тої несвідомости — з одного боку румуни старалися вмовити в буковинських православних українців, що вони „волохи“, а з другого боку ріжні доморослі і зайшлі агенти (часто за царські рублі) ширили москвофільство під кличем: „адін цар, адна православна вера, адін русскій народ“. Його праця почалася в зарані національної весни, коли то буковин. соловії Осип Юрій Федькович та Ізидор Воробкевич (Данило Млака) щойно почали будити нарід до нового життя...

В тому відсталому, безпросвітному часі треба було починати працю від перших основ: від виховання й навчання української дітвори. І треба уважати великим щастям для буковинської України, що керму на цій найважнішій ділянці перебрав саме Омелян Попович.

На становищі шкільного інспектора збудував собі Омелян Попович нерукотворний памятник, зорґанізувавши за час від 1896 до 1912 р. поверх 200 українських шкіл з 800 клясами та стягнувши до тих шкіл поверх 40.000 українських дітей. Ба не тільки зорґанізував їх, але й подбав про гарні модерні будинки для тих шкіл і про якнайкраще виві́нування в бібліотеки та прибори до навчання. Українські народні школи на Буковині, переважно більшеклясові (7-, 6- і 5-клясові), були безумовно найкращими українськими школами того часу в цілому світі. Рівнож завдяки його заходам зі загального учительського семинара відділено український відділ в окреме заведення.

Тодішнє буковинське учительство (переважно ще „старої дати“ з „препаранд“) не було привичне до доцільної поважної праці. Та Омелян Попович, ставлячи до себе самого якнайвищі вимоги, вимагав також від учителів солідної, ретельної праці, вимагав успіхів у науці. Для недбалюхів був невмолимий. Тому він був для багатьох і пострахом. Його й називали „Іваном Грозним“.

Та праці треба було на всіх ділянках українського національного життя, яке тільки що зачало кільчитися. Аби ту працю доцільно повести, треба було надати їй орґанізований характер. І Омелян Попович стає орґанізатором багатьох українських товариств, обіймає їх провід, або є одним з найважніших у них робітників.

Найбільше праці вложив Покійний у товариство „Руська Бесіда“ (те саме, що галицька „Просвіта“). Орґанізував філії і читальні, видавав книжочки, календарі і т. п.

Завдяки його незвичайній енергії та ініціятиві „Народній Дім“ дістає тверді основи: саме його велика заслуга, що закуплено реальність у Чернівцях при вул. Петровича та добудовано поверх із салею на вистави і ріжні збори.

Львина заслуга Омеляна Поповича в тому, що побудовано дім бурси ім. Осипа Юрія Федьковича, який є й досі в українських руках. Покійний стає також основником „Т-ва української православної шляхти“ на Буковині і завдяки його стараниям повстає дівоча бурса тогож Товариства.

Покійний дає ініціятиву під заснування Т-ва „Українська Школа“ (анальоґічне Т-во, як „Рідна Школа“ в Галичині), а при „Українській Школі“ повстає українська приватна учительська семинарія для дівчат.

Взагалі, в який бік народнього життя не глянути, всюди бачимо сліди його великої, хосенної праці — особливож на національно-освідомляючій, культурній і орґанізаційній ділянці, що становлять основу сили національного організму.

Та Покійний брав живу участь і в політичному житті. Весь тягар українського політичного національного руху спочивав на плечах д-ра Степана Смаль-Стоцького, Пігуляка Єротея та Омеляна Поповича, до яких згодом пристав і Микола Василько.

Вибраний в 1911 р. послом до буковинського сойму, стає О. Попович членом Краєвого Виділу і вже після переходу в стан спочинку як краєвий шкільний інспектор — стає членом Краєвої Шкільної Ради в Чернівцях як відпоручник Краєвого Виділу. На цьому відвічальному становищі застала його і всесвітня війна, якої жертвою впав його син Остап, що згинув у російській неволі.

Часи російської інвазії провів бл. п. Омелян

Quem Juppiter vult perdere...

(Від нашого кореспондента.)

Париж, 28. III. 1930.

I.

В дорозі з Відня до Парижа ваш кореспондент задержався десяток днів у Швайцарії — зразу в Цюріху, потім у Берні, а нарешті й найдовше в осідку Союзу Народів, у Женеві. Треба було покористатися нагодою, щоб відновити декілька давніх — і на жаль трохи занедбаних — знайомостей в колах редакційних і політичних, тай по змозі нав'язати знайомства нові. Формальним претекстом цих стріч і розмов послужили свіжо призбирані відомости й документи про те, що твориться по цьому боці Риської лінії, тобто у занятій за згодою західних держав Східній Галичині тай у переданих більшовиками Річипосполитій українських землях Волині, Холмщини, Полісся.

Зосібна заслуговувала собі, тай далі заслуговує, деякої популяризації в цивілізованому світі ославлена військова кольонізація українських і білоруських земель, започаткована Річпосполитою зараз-же після її реставрації у 1920 році, тай послідовно доповнювана на наших очах — відомими чотирма соймовими предложеннями польського міністра „рільничих реформ", означеними числом 725,728 і так далі.

Тай поведінка органів Річипосполитої з півтисячкою українських церков — християнських, дарма, що „еретицьких", православних — теж гідна уваги. Таксамо, як перепирана польськими соціялістами (сік!) на спілку з польським урядом — істинно „християнська" і „соціялістична" політика супроти українських церковних земель (знаменита справа „попівок").

Тай багато-багато інших фактів, познак, зусиль органів Річипосполитої в ділянці її внутрішньої української політики — теж варті безмірно більшої популярности, ніж та, якою вони справді користуються. Так напр. біла сторінка „Діла" — біла після замазання польською цензурою недавної бюджетової заяви голови Української Парляментарної Репрезентації, зложеної в польському соймі іменем усіх українських послів без ріжниці партій, не покористалась в свойому часі належною популярністю у міжнародньому політичному світі...

II.

Одначе припадком не думайте, що сторонні люди, в Західній Европі, редактори, громадянські діячі, дипльомати так і засипують нашого брата українця питаннями про те, що діється в Річипосполитій, яка її політика в справах „меншостей", тощо. Ні. Коли західній громадянин цікавиться чимось в східно-европейських справах, то чимось іншим ніж справами польських меншостей і гараздами, якими Річпосполита благословить українську Галичину, Волинь, тощо. Політика Сталіна в селянській і церковній ділянці і його офензива на захід — з одного боку, тай доцільна, десятками міліонів річно оплачувана польська пресова пропаганда з другого довели до того, що західний світ цікавиться живо тільки СРСР, а Польщею цікавиться мало. Там, у Польщі, мовляв, усе гаразд, там заєдно все іде до кращого, там зосібна вже немає внутрішніх національних питань, бо вони розвязані, полагоджені, заспокоєні. Словом, коли лихо і небезпека й є в східній Европі, то це тільки по тому, радянському, боці кордону, натомісць по цьому, польському — все добре, і чимраз то ліпше. Дійшло до того, що напр. величаючи державний розум през. Масарика з нагоди його ювилею, деякі великі органи західньої (в цьому числі й швайцарської) преси мимоходом і не заікуючися зазначували, що як у Чехії питання німецької меншости залагоджене участю німецьких міністрів у чехословацькому уряді, так і в Польщі питання української меншости залагоджене розумною політикою Річипосполитої на східніх її окраїнах, чого зверхнім висловом була — участь „українця(!) Юзефського" в польському уряді. Одним словом, по тому боці Риської лінії — пекло, по другому — все якнайкраще. Тай годі...

Так воно так і гаразд, так і повинно бути — міркує собі швайцарський чи анґлійський редактор і політик: адже Річпосполита — „ослона західньої культури" перед „східним варварством". І коли вона полагодила в себе внутрішні національні питання, особливо питання українське тай створила у своїх кордонах зразок „меншостевої" ідилі, то вона тимсамим скріпилася і назверх супроти совітів. Сконсолідована і внутрішньо кріпка Річпосполита може, мовляв, кожної хвилі надійно відперти більшовицький наступ на „Европу".

Такими стежками шпиндяється міркування першого ліпшого політика на Заході. І не зовсім воно так легко впустити в цю його певність — декілька сумнівів.

III.

Переповідати хід або бодай зміст доброго десятка розмов на польські, українські, радянські і взагалі східно-европейські теми булоб зайво, нецікаво, булоб, що більше, невказаною річю. Зрештою, всякий українець, що став горожанином Річипосполитої, не потребує аж допису з Парижа, щоби знати про які саме гаразди кореспондент українського часопису може оповідати чужим горожанам, котрі цікавляться подіями й процесами в східній частині Европи. Буде з нас, коли зазначимо, що головною віссю, довкола якої оберталися наші балачки, була справа польської військової кольонізації українських і білоруських земель, розпочата 1920 року і на наших очах блескуче відновлювана. Довкола цієї — справді високо сензаційної справи, клясично зразкової для цілої політики Річипосполитої на українських землях — ішла розмова про цілу низку інших польських замислів і діл на полі національної, „меншостевої" політики Річипосполитої: про „попівки", про 500 православних церков, про „підмогу" й „охорону" української кооперації, про „доступ" українських горожан до публичних урядів, про цензуру преси, тощо. Між іншим також про польську господарку в наших карпатських лісах: ця тема в цей мент тим дуже актуальна, що всі газети приносять застрашаючі

Перші кроки нового німецького уряду.

Дня 1. п. м. відбулась перша нарада членів нового німецького уряду. Предметом нарад будуть у першу чергу аграрні справи. Дня 2. п. м. Брюнінґ виголосив експозе. Німецька преса подає біографію нового прем'єра міністрів. Генрик Брюнінґ, уродився 1885 року в Мюнстері в купецькій родині. Після університетських студій добровільно зголосився до війська в 1915 р. і повернув з війни старшиною, відзначений золотою медалю. Після війни брав живу участь у політичному життю німецьких націоналів і 1924 р. був вибраний послом. Як знавець фінансових справ був іменований міністром. головно завдяки акції партії центра

Троцький мусить далі лишитися за кордоном.

З Москви подають, що політбюро порішило продовжити Троцькому реченець його побуту за кордоном і Троцький не може повернути до СРСР. скорше як за рік. Один син Троцького дістав дозвіл виїхати з Москви до Константинополя відвідати батька

Еспанія позичає.

Еспанський уряд дістав у Зед. Державах Півн. Америки позичку у висоті 350 міліонів пезет, які будуть ужиті на вирівнання давних закордонних позичок.

Попович у Празі та у Відні, де старався заснувати українські школи для дітей українських виселенців.

У часі розпаду Австро-Угорщини бачимо Омеляна Поповича в Чернівцях на чолі українського визвольного руху. Бажаючи забезпечити українську часть Буковини від небажаних несподіванок, зробив Покійний угоду з тодішнім представником буковинських румунів, послом Аврелем Ончулом, і на тій підставі розділено Буковину на українську й румунську. Для української Буковини основувалася Делегація Української Національної Ради в Чернівцях, яка вибрала бл. п. Омеляна Поповича своїм президентом.

Після румунської інвазії посла Авреля Ончула конфіновано, а Омелян Попович перенісся до Галичини. Тут став членом Виділу Української Національної Ради ЗУНР, та першим її заступником президента. Опріч того був головою Шкільної Комісії.

Коли західно-українські землі опинилися під Польщею, Головна Управа „Рідної Школи" покликала бл. п. Омеляна Поповича на візитатора всіх своїх приватних народніх шкіл, захоронок, діточих садків та учительських семинарій. Крім того був він головою ріжних шкільних секцій, предсідником іспитових комісій та Видавничої Комісії УПТ-ва „Рідна Школа".

Самозрозуміло, що Покійний був членом усіх культурно-освітніх українських центральних установ у Галичині, а зокрема інтересувався протиалькогольною боротьбою. Як абстинент був свого часу заступником голови Українського Протиалькогольного Т-ва „Відродження" у Львові. Таким чином і в галицьке українське життя вложив бл. п. Омелян Попович чимало хосенної праці, яка робить його дорогим і заслуженим і для цеї частини Української Землі.

На окрему згадку заслуговує величезна редакторська та письменницька діяльність пок. О. Поповича. Аби її охопити в цілости, треба на це довшої розвідки, бож його письменницькі праці з ріжних ділянок рахуються не на десятки, а на сотки.

Перебравши від Осипа Юрія Федьковича редакцію „Буковини", вів її 8 перших літ. Протягом 10 літ видавав „Бібліотеку для Молоді" та редагував діточий журнал „Ластівку". Написав стокількадесять популярних книжочок для молоді, міщан і селян та уложив чимало календарів, які видала „Руська Бесіда". Між усіми тими популярними книжками находимо і його цінну протиалькогольну працю, що появилася друком у 80-тих роках мин. століття.

Крім українських шкільних підручників укладав бл. п. Омелян Попович також підручники до науки української мови для німців (у 3-х частинах) та видав українсько-німецький словар. Позатим редаґував **„Gesetz- und Verordnungsblatt für bukow. Schulwesen" та українську частину „Bukow. Schule" (яка виходила в 3 мовах: німецькій, українській і румунській).**

Також у Галичині поза важкою візитаторською працею найшов стільки часу, що уложив 4 підручники до навчання української мови концентраційною методою, використовуючи найновішу літературу з тої ділянки та вводячи цілу низку практичних уліпшень. Як заст. голови, а опісля й голова Видавничої Комісії „Рідної Школи" вложив багато праці у видавниче діло „Р. Ш." Опріч того містив по ріжних українських часописах цінні статті на рідно-шкільні теми, на протиалькогольні теми та іншого змісту.

Ось короткий, далеко неповний образ величезної і всесторонної діяльности Покійного на ріжних ділянках українського життя на Буковині, в Галичині і на еміґрації. Всюди залишив він незатерті сліди своєї праці і тому перейде у нас до історії як зразок громадянина великого розуму, великого серця, невичерпаної енергії, самовідречення та великої любови як до своєї тіснішої вітчини, зеленої Буковини, так і до цілої соборної України.

Призначенням долі спочив бл. п. Омелян Попович у рідній українській землі, в місті Заліщиках, поруч довголітнього товариша праці і бувшого редактора „Буковини" бл. п. Осипа Маковея, на зогграничу між Галичиною і Буковиною.

вістки про небувалу катастрофу повінної в південній Франції, спричинену передовсім рабунковою господаркою в гірських лісах.

Висновок із представлених — числами, документами, картами — гаразд́ів української людности під крилами білого орла, був усе один і той самий, незалежно від того, з якої країни був родом даний розмовець:

— Значить, це таку господарку веде Польща на совітському пограниччу! А ми думали щось зовсім інше...

Або:

— Значить, таку внутрішню національну політику протиставить Польща національній політиці совітській, церковній політиці совітській, земельній політиці совітській...

Або:

— Значить, така вона ця польська дійсність, польський „авангард“ західнього світу супроти совітського наступу! Що з цього всього взагалі може вийти?!

Один з розмовників — англо-саксонського роду, дуже видатна фігура в колах близьких Союзові Народів — брався просто за голову, прочитуючи передані йому у французькому перекладі сущі виривки з версайського військово-осадничого законодавства, і збентежено-журливо повторював:

— They are foolish..*)

*) „Вони побожеволіли“.

І по хвилині задуми додавав по французьки:

— Ils sont fons, ils sont fons, les gens-là...

— І що з того всього вийде?!

IV.

Перекладений на французьку мову вирівок із знаменитої в своєму роді статті польського посла Мацкевича в числі з 26. лютого ц. р. виленського „Слова“ викликував наявно сильне враження:

„...Ми воліли б не повертатися до кваліфікування закону про військову кольонізацію з погляду права й етики. Виключаючий закон проти горожан Земель Східних був ухвалений соймом, у якому ще не засідали представники цих Земель Східних. Воно нагадувало вже не пруський кольонізаційний закон, а просто поведінку німців супроти африканських кольоній...“

Дехто з розмовців чудувався:

— Як воно можливо, адже марш. Пілсудський всіх чужих кореспондентів запевняє, що він і українофіл, і навіть федераліст? Як це можливе, що він, цей диктатор, не переводить в життя приреченої в міжнародньому договорі автономії Східньої Галичини?

— Чи Пілсудський справді українофіл і федераліст, не знаємо, але це знаємо, що якби він навіть (чого не думаємо) і справді хотів у душі своїй змінити традиційну „пруську“ політику в Східній Галичині, Волині та на інших українських землях, то не зміг би цього зробити: адже вся польська бюрократія на українських землях стоїть або явно в таборі народово-демократичному, або — як і в малій частині — приєдналася до табору Пілсудського, то в українських питаннях визнає принципи народово-демократичної ідеольогії, скопійованої, як відомо, живцем з ідеольогії колишньої „Гакати“. Польський федералізм — байка і міт: здійснювати його нема ким, бо знаряддя державної політики, адміністрація, нічого про такі міти й чути не хоче.

Клясична мудрість завважила була трагічну правду: Quem Juppiter vult perdere, dementat.

Ця правда може стояти в заголовку кожного міркування про те, що твориться на наших нещасливих землях державною організацією — однаково, чи по цьому, чи по тому боці Збруча.

В. П.

Кривава маніфестація в Індії.

У Калькуті була велика демонстрація націоналістів, яких розганяла поліція і вбила одного індійця. Індійці поранили стрілами 3-х европейців. Поліція не могла розігнати товпи і вживала зброї.

В обороні церкви.

Недавно в неділю до Тирасполя прийшла більшовицька кіннота помогати комуністам конфіскувати церковні дзвони. Населення міста стало в обороні церкви і не пускало військо на церковну площу. Військо арештувало кілька осіб, яких тепер у вязниці відвідує все населення.

Мадярсько-турецький торговельний договір.

До Будапешту приїхав турецький представник, разом з яким повернув з Анґори закорд. міністр д-р Малько, що переговорював в Анґорі в справі торговельного договору. Мадярсько-турецький договір буде підписаний в найближчих днях.

Нова невдача Мекдональда.

З Льондону подають, що уряд Мекдональда мав на днях нову невдачу: Проєкт Мекдональда про зміни правил нарад палати послів відкинено 183 голосами проти 179. Цей випадок приняли консервативсти оплесками, сміхом та окликами: „Уступіть! До димісії!“

З волинського виборчого фронту

Віче в с. Романові. В неділю, 30. березня, відбулося виборче віче УНДО в селі Романові Луцького повіту. На віче прибуло біля 300 селян з доокличних сіл. Віче відкрив п. В. Островський короткою промовою. З довшою промовою виступив посол Заваликут, який познайомив селян з діяльністю Парляментарної Репрезентації, правами громадян і способами їх оборони та методами праці УНДО. В. Островський у другій промові вияснив необхідність для нашого народу національного обєднання й одного спільного національно-демократичного фронту. Вкінці посол Заваликут давав відповіді на ріжні запитання. Селяни нагороджували промовців гучними оплесками. Варто відмітити один маленький епізод цього віча. Перед самим вічем прибув з Луцька до Романова фіякром п. Заяць, адвокат зі Львова, якого очікував десяток хлопців, пригнаних сюди аж з Дубенщини. П. Заяць без запрошення ввійшов до хати, в якій мали нараду наші представники, і хотів тут улаштувати й своє віче. На це посол Заваликут заявив, що оскільки п. Заяць прирече, що сельробівці будуть заховуватися культурно й не будуть робити галабурди, то він нічого не має проти спільного віча. Замісць відповіді п. Заяць вийшов порадитися з дубенчанами й більше не явився. Під недвозначні жарти п. Заяць, як випадає представникові селянсько-робітничої бідноти, поїхав фіякром далі, а жменька дубечан пішла за ним пішки під сусіднє село Верхівку.

Віче в с. Княгининок. Тогож 30. березня відбулося віче УНДО в с. Княгининок, луцького повіту. На віче прибули представники селян з пяти доокличних сіл у кількости біля 150 душ. На вічу був і б. посол п. Федорук, що вийшов в листи 8., але голосу не забирав. Віче вів посол Обєднання п. Кузик і п. Зарицький. Селяни прослухали промови з великим зацікавленням і увагою, ставили ріжні запитання, просили вияснень і т. д. Вперше селяни цих сіл бачили між собою послів з національного табору й уперше почули, куди повинно йти наше свідоме селянство. Другого дня після віча селяни цих сіл зголошувалися до повітового комітету по ріжні правні поради, яких уділяв їм посол Заваликут.

Процес „Спілки Визволення України“.

Радіозвідомлення з 1. IV. 1930

Розправа почалась переслуханням обвинуваченого Отамановського.

Голова суду питає: Ви брали участь у повстаннях?

Обвинувачений: Ні.

Голова суду: А під Крутами хіба ви не бились?

Обвинувачений: Під Крутами? Це не було повстання, тільки збройна битва за визволення України. Я вірив Центральній Раді і на її заклик пішов до бою.

Далі обвинувачений зізнає, що почав ставитись до радвлади прихильніше від тоді, як побачив, що радвлада все ж асигнує великі суми на Академію Наук у Києві.

Обвинувачений Криванюк, 59 літ, син селянина, по фаху технік, як студент був арештований за революційну роботу і 1896 року просидів кілька місяців у вязниці та був два роки на засланні. Обвинувачений говорить, що належав до соц.-демократичної партії, тоді, як українці в його окруженні розділились: одні пішли за Кониським, а другі пішли за Драгомановим і Франком. Після заслання Криванюк виїхав до Львова, пізнав 1903 року Франка і стояв близько до радикалів, але тепер ще вважає себе соціял-демократом.

Голова суду хоче доказати, що обвинувачений жив у приязні з гетьманцем Дмитром Дорошенком і переписувався з ним. Криванюк заперечує. Від Дорошенка листів не діставав, а письмо Д. Дорошенка з нагоди відкриття Українського Наукового Інституту в Берліні дістала Академія Наук, а не він.

Голова суду: Як ви відносилися до приходу Петлюри на Україну 1920 р?

Обвинувачений: До Петлюри? Я і сам не знаю як відноситися, бо тут було діло не в Петлюрі, а в поляках. А до поляків я ставився неґативно. А діяльність Петлюри я висунав собі добре аж тепер, і вважаю цю діяльність неґативною.

Голова суду: Алеж ви боролись за У. Н. Р. А У. Н. Р. творив Петлюра з поляками. І якже це пояснити, що ви син селянина, бажали повалити радянську владу, повернути капіталістичний устрій. Чи вашому батькові так легко жилось під капіталістами? Чи ви знаєте, як в Галичині говорять селяни: „Його сия вивчився на пана“. Чи з вами так не було? Ви знаєте, скільки в тих словах соціяльного трагізму? Ви ж були в Галичині і чули такий вислів селян?

Обвинувачений: Був.

Дальше виявляється, що найактивнішими членами СВУ у пятці обвинуваченого були Холодний і Туркало та що метою пятки було втягнути до СВУ всіх членів Педагогічного Наукового Інституту, щоби тим чином опанувати весь Інститут. Обвинувачений мав у СВУ псевдонім „Бородай“ а Холодного звали „Гарячим“.

Обвинувачений на запит оборонця Буковського зізнає, що до Галичини їздив тому, що в Росії йому було заборонено вчитись.

Відтак іде довша розмова про ролю обвинуваченого в Інституті Української Наукової Мови“ та в організації „Інарак“, утвореній при цьому Інституті, як філія СВУ

Одинець (член суду, селянин): А як ви собі уявляли, чи селянинові булоб приємно, колиб іззакордону вернули пани Чикаленко, Дорошенко та інші... Скільки було земельки в того поміщика, в якого служив ваш батько?

Обвинувачений: Девятьсот десятин.

Після перерви обвинувачений Шарко, учитель, автор підручників аритметики, зізнає, що Петлюра підчас повстання проти гетьмана мав у його очах ореоль національного героя, але союз Петлюри з поляками був причиною упадку слави й авторитету Петлюри. До СВУ вступив 1927 року і був одним з основоположників цеї організації. Обвинувачений твердить, що не знав програми СВУ, але голова суду читає з його зізнань в ДПУ: „Цілю СВУ є обєднання української інтеліґенції для боротьби проти радвлади на політичному і культурному фронті“. Обвинувачений належав і до „Інараку“, де приймалось тільки українців певних з національного боку. В „Інституті Української Наукової Мови“ роботою кермувала СВУ та мала вплив на життя Інституту. Біля Інституту обєднувалось „своїх людей“ для боротьби з більшовизмом. На засіданнях Інституту говорилось про перспективи повстання на випадок інтервенції. Повстання вважалось можливим тільки на випадок війни чи інтервенції. Були також розмови про терор.

Далі читається уривок із зізнань, де говориться, що Холодний інформував обвинуваченого про діяльність і ролю та мету СВУ.

Преса — трибунал громадської моралі; постійний передплатник може стати суддею цього трибуналу.

Передвиборчі віча на Волині.

Позір Ковельщина!

В неділю 6-го квітня в год. 12-ій в полудне відбудеться в Ковлі в салі кіна „Експресс“ ВЕЛИКЕ ВІЧЕ, на якому промовлятимуть представники Української Парляментарної Репрезентації: сен. Михайло Галущинський, пос. Степан Кузик і пос. Михайло Струтинський.

Ціни набілу v Львові.

„Маслосоюз“ платив кооперативам дня [illegible] квітня ц. р.: за масло експортове солене пріма [illegible] зол., за масло несолене бльокове 4·70 зол. за [illegible] ґрам, за літру молока 0·3[illegible] зол.; за літру сметани 1·60 зол.; яйця копа 6·00 зол.

З огляду на свята, попит на набіл дещо збільшений.

Заява прем. Славека.

„Насамперед успокоєння країни".

Прем. Славек у клюбі журналістів виголосив промову, в якій м. і. сказав, що прикмети його характеру виявляться скоро у його відношенні до представників преси. Премієр не любить говорити про свої наміри, поки їх не приготовив до здійснення. Не годився би зі справоздавцями, щоби подавати якісь вістки бодай у формі чуток. Справоздавці моглиб найти цікавий матеріял, що інформував би читачів, із ділянки того, що Польща в своїй праці відбудування після літ неволі, доконала. На це відповів голова клюбу справоздавців, що клюб не хотів би бути клюбом безробітних і просив, щоби узглядняв їх бажання. На питання, чи вже устійнено речинець розвязання сойму та розписання нових виборів, премієр відповів: Іще ні. Це міститься менше-більше в відомих вам заявах посла Яна Пілсудського. Насамперед мусить наступити успокоєння країни. На запит чи іде по лінії заяв Яна Пілсудського, премієр відповів: Одна людина не може в усіх формах продовжати замірів іншого. Чи його уряд буде урядом успокоєння, це не залежить від премієра.

Бартель на відпочинку.

У середу президент держави відвідав прем. Бартеля в його мешканні, опісля відвідав бувш. премієра марш. Дашинський. Вечером проф. Бартель виїхав через Відень на південь, на довший відпочинок.

Розвязання райхстаґу?

„Фос Цтг." повідомляє, що можливе є розвязання райхстаґу ще заки на пленумі прийде до голосування над внесенням довіря для уряду. Це станеться, коли уряд прийде до переконання, що внесення соціялістів здобуде більшість, бо на основі конституції кабінет, якому райхстаґ висловив недовіря, мусить уступити.

Після стрілянини в Качанівці.

Латинська митр. курія у Львові повідомляє, що о. Врубель, моральний виновник кровавих подій в Качанівці, був уже в 1929 р. засуспендований за непослух за те, що самовільно кинув парохію в Радехові й по кількатижневій мандрівці по Франції признав свою помилку. Його призначили на вікарія в Качанівці, де працював спокійно до половини лютого 1930 р. Не пізнати було по ньому, що знову спричинить хаос, як це було вже на попередніх парохіях, де під впливом своєї хоробливої уяви щодо його істор. місії спричинював богато клопоту своїм зверхникам. Інакше представляє справу кореспондент „Дзенніка Людового". Він каже, що справа має політичний підклад, що о. Врубеля любили парохіяни, одначе він був не на руку дідичеві пос. Ярузельському, відомому „приятелеві" українців. „Дзеннік Людови" домагається слідства в тім напрямі.

Далі митр. курія повідомляє, що нарід у Качанівці відносився прихильно до о. Врубеля, а до нового вікарія Щербовського ворожо. Грозили йому навіть гранатою.

Поліція відставила вже о. Врубеля до тернопільської тюрми.

З судової салі.

Майор Рильський перед перемиським судом.

У середу, в 25-ім дні розправи **виголосив промову прокуратор** д-р Прохаска. Він збивав концепцію про самовбивство, зазначуючи, що Рильський оженився для вигоди, а його жінка переживала пекольні муки. Перший про самовбивство говорив сам Рильський, опісля Чайковська, Ростоцький, вкінці командант Гризюк. Гризюк твердив про самовбивство на основі інформацій Рильського. На основі того лік. комісія не переводила секції тіла. Тимчасом сам Рильський не вмів подати причини самовбивства. Судові знавці прилучилися до оречення проф. Серадзького, який не промовляв за самовбивством. День перед смертю Рильська сказала „моя зоря знову заясніє", мала на думці контракт аренди Пітрич. Рильська була релігійна, тому не могла відібрати собі життя. Хоч була осмітнена, то положення мало змінитися, бо за кілька днів мала перенестися до Львова й укладала собі пляни на будуче. Людина перед самовбивством не цікавилася би дрібними справами, розгляданням контракту. Мала розвестися з чоловіком, а щойно після її смерти приятелька Шведова звернула увагу судові в Золочеві чи не заходить тут випадок убивства. Д-р Еберзон не вірив у самовбивство, не вмів подати його причини, а щойно на розправі при помочі обор. д-ра Ляндава вказав на таємну Ганку, як причину самовбивства. Дня 27. вересня, себто кілька днів перед смертю, Рильська сказала до Джевіцького: Чоловік усунув усіх прихильних мені людей, тут у тій глуші зі мною може ще все статися. Револьвер, що його найшли в руці покійниці, Рильський все носив при собі. В Пітричах були два маузери, один великий був на нічній шафці, другий малий носив усе Рильський. Чому саме того револьвера вживаб покійниця? Уклад тіла, положення рук і сукні доказує, що тут ділала друга особа. Вбивства рішучо допустився лише Рильський.

На попол. розправі прокуратор доказував, що лише Рильський був убийником, бо мав у тім інтерес. Знав, що маєток мав бути виорендований, що Рильська має з ним розійтися, тимсамим скінчилося би його вигідне життя. Вбив жінку 2. жовтня тому, що 3. жовтня вона мала виїхати з Пітрич, а після виїзду жінки маєток мав перейти в руки Хожова і негайно мали початися заходи в справі розводу. Рильський знав це, а сказав йому все д-р Еберзон. Вбив Рильський жінку в неділю, бо тоді вся служба звичайно розходилася. На фільварку був лише Удала, гостинець був наче вимерлий, бо люди відпочивали по праці. Того дня мусіла вона згинути, бо на другий день Рильський був би вже її не бачив, а хто зна, чи був би стрінув іще її в житті. Парк був наче вимріяний для злочину, бо головно в неділю там було тихо. Далі прокуратор подав характеристику Рильського, що не любив своєї жінки, знущався над людьми, прислуга боялася його. Одному парубкові вибив зуби, на іншім поломив залізну палицю. Чи така людина не злібна до злочину? Та і військові пригоди обвинуваченого говорять дуже богато. Це що Рильський любив оповідати жахливі речі, доказує, що сам він був жорстокою людиною. Сама Рильська на кілька днів перед смертю просила: „увільни мене, дам тобі абсолюторію — ти розбишако! Я боюся тебе і люди бояться тебе". Це характеристика обвинуваченого в світлі слів власної жінки. Прокуратор закінчив промову апелем до присяглих, щоби одноголосно потвердили поставлене їм питання.

В четвер промовлятимуть заступники пошкодованої сторони й оборонець.

5 літ за вбивство шурина.

У розправі проти Івана й Катерини Гулів із Сухоріча, які вбили свого шурина Мих. Бойка присяглі судді потвердили лише питання в напрямі вбивства відносно Гуля. Трибунал засудив Гуля на пять літ тюрми, а жінку його увільнили

НОВИНКИ

— **В половині квітня буде відкрита книгарня „Рідної Школи" у Львові, в камениці „Народньої Гостинниці" при вул. Сикстуській ч. 20. зі всякого рода книжками і шкільним приладдям. — Це та сама книгарня, яку москвофільська „Ставропіґія" перед трьома місяцями викинула зі свойого льокалю при вул. Руській. Купуючи в цій книгарні докинете цеголку до розбудови „Рідної Школи".** 1696 4-5

— **Україніка.** В „Еко де Парі" з дня 22. березня находимо статтю п. з. „Соціялізація духа" про протирелігійну кампанію більшовицького уряду; у „Корріере ді Наполі" з дня 22. березня — статейку про „Контрреволюційну організацію на Україні"; у парискім деннику „Аворлр" більшу статтю на тему релігійних переслідувань на Україні.

— **Нац. Музей у Львові** (вул. Мохнацького 42) мав у місяці березні дорогою дарів, купна та книгообміну 44 числа (255 предметів) приросту до ч. 28197 включно, в чому часть архіву Чарторийських з Корця на Волині (128 актів XVII. поч. XIX. ст.). Жертводавцями були пп.: о. Даниллів В., проф. Даниш Н., Козловська В., дир. Магаляс С., Мокрицький М., проф. О[illegible]нко І., нотар Раставецький І., інж. Чижовичівна С., Шубертівна Ю., проф. Янів І. Посмертну виставку праць артиста Вас. Крижанівського відвідало 340 осіб.

— **Робітничий страйк у Сколім.** У фірмі Гредлів у Сколім вибух робітничий страйк. Причиною страйку є обниження робітничої платні на 10 проц. У страйку бере участь 700 робітників. Між робітничими організаціями і фірмою почались переговори.

— **Стріляють до війтів.** В Конотопі, пов. Сокаль, поранив Мирон Книш вистрілом з рушниці свого противника, війта Тимка Гронджеля, після чого сам віддав себе в руки поліції. Причиною — якісь порахунки на тлі громадських справ.

— **Влом до церкви.** До церкви в Якманичах пов. Перемишль, закралися злодії, які забрали зі скарбонки 500 золотих і зникли без сліду.

— **Чому дехто пише вірші?** Говориться, що молоді люди починають писати вірші під впливом любови, особистих нещасть, воєнних переживань та взагалі сильніших емоцій. Але ось чеська преса пише, що в Празі жив собі бідний, малограмотний і дуже прозаїчний робітник, якому ніколи й на думку не приходило писати вірші. Аж одного дня цей робітник підпив собі в шинку і в пяному стані почав бійку із товаришами. Один приятель гримнув цього робітника пляшкою по голові і поранив його так міцно, що цей опинився в лічниці. Але виявилось, що дістати пляшкою по голові, це часом оплачується, бо доки цей робітник мав здорову голову, то ледви вмів писати, а як йому розбито голову, то цей робітник нагло став поетом і почав писати вірші та навіть говорити віршами. Очевидно, що не кожний чоловік, якому розбито голову, пише вірші, ані в кожного поета пробуджається поетичний талант від таких прозаїчних причин, але цей випадок з робітником у Празі повинен пригадати деяким нашим графоманам, що писання віршів не завжди є доказом великої сили ума, здоровля голови, а що найважніше — не все є доказом вищости над „філістрами".

— **Автомобілізм.** На цілому світі є тепер 32,028.584 автомобілі. Чотири держави: Зед. Держави Півн. Америки, Англія, Франція і Німеччина мають понад міліон автомобілів. У Канаді на 9 осіб припадає один автомобіль. В Зед. Державах є 76 проц. всіх автомобілів. Острови Соломона мають тільки 2 автомобілі. Продукція автомобілів Зед. Держав виносить 85 проц. всеї світової продукції. Минулого року в Европі випродуковано 600 автомобілів.

— **Корабельна катастрофа.** На ріці Колюмбії прогульковий корабель, у якому їхало 286 пасажирів, віткнувся з другим кораблем, наслідком чого була катастрофа, в якій згинуло 4 особи, а 12 осіб було ранених.

— **Ще про Кутепова.** На днях париська поліція опублікує весь слідчий матеріял про зникнення Кутепова. Париська преса подає, що це вже не перший раз більшовики викрали свого ворога зпоза кордону, вивезли до СРСР. і вбили: У 1923 році народній комісар кримської республіки Лев утік до Оліви під Данцігом і оголосив у пресі, що комунізм розчарував його і що він починає боротьбу проти більшовизму. За тиждень якісь невідомі типи напали на б. комісаря Льва, приголомшили його ударом залізної палиці, вивезли до Москви, де його розстріляно. У 1925 році більшовики, переодягнені в однострої турецької жандармерії, зробили ревізію в домі грузинського націоналіста, еміґранта Карзівади у Трапезунті, арештували його і вивезли до СРСР. В 1929 р. у Тегерані комуністи запросили на обід капітана білої гвардії Кузьмина, віддали його в руки чекістів і капітан Кузьмин зник без сліду, а його трупа найдено аж пізніше. Тогож року у Парижі комуністи зловили грузинського соціяліста Могайдзе, звязали його, хотіли вивезти, але приятелі побачили це і визволили Могайдзе.

— **Українську фільму „ДВА ДНІ" висвітлюють в кіні „Лев". „Два дні" — це найсильніша фільма української продукції цього сезону.**

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

о. Володимир Лотоцький, емеритований катехит і ювилят помер 15. березня ц. р. в Бучачі. Покійний родився 9. січня 1848 р. в селі Тростянці в Бережанщині, де його батько, о. Антін, був священиком. До народньої й середньої школи ходив у Бережанах. Там теж здав іспит зрілости. Ще до іспиту зрілости вступив до Василіян і як Василіянин покінчив богословя та висвятився на священика. Поки бучацька ґімназія була василіянська, вчив у ґімназії. Коли ґімназія перейшла на державний етат, став катехитом народніх шкіл. По реформі василіянського чина секуляризувався. Останні роки від усесвітньої війни проживав знов у бучацькому василіянському монастирі. Покійний провів у Бучачі 55 літ і був там дуже популярний. У похоронах узяло участь місцеве й деканальне духовенство, багато народу всіх верств, усі школи й представники властей. В. И. П.

Зі спортового життя.

ЗАГ. ЗБОРИ НАКОЛЕСНИКІВ „УКРАЇНИ".

Загальні Збори секції наколесників С. Т. „Україна" відбудуться в неділю 6. ц. м. в домівці Союзу Українських Купців, Підваля 9. І. пов., в год. 3.30 пополудні. Проситься всіх членів обовязково явитися.

УКРАЇНА—ЧОРНІ.

Тренінґові змагання України з Чорними під проводом тренера п. Штрнада, відбудуться не в четвер, а в пятницю 4. ц. м. в год. 4. попол. на грищі Чорних. Вступ вільний.

УКРАЇНА—СВІТЕЗЬ

Перші змагання за мистецтво А-кл. України і Світезю відбудуться в неділю 6. цвітня на грищі Сокола-Батька. Початок в год. 11.15 рано. В год. 9.30 зачнуться змагання за мистецтво Б-кл. між Україною II. і Світезю II. Перша дружина України виступить до цих змагань у такому складі, як проти Чорних минулої неділі.

При цій нагоді подається до відома, що карти вільного вступу, видані Спорт. Т-вом „Україна" на 1929 рік вже не є важні. Карти на рік 1930 будуть видані в найближчих днях.

Дописи.

УГНІВЩИНА. *(З недолі наших „Просвіт")*. Від кількох місяців переживають „Просвіти" нашої околиці якийсь „виїмковий стан". Угнівська поліція безнастанно переводить ревізії в угнівській Філії, у читальнях в Карові, Корчеві і Стаях, а то й у поодиноких видніших осіб, як у голови Філії інж. К. Целевича, голови чит. в Карові п. А. Сайчука й ін. Ревізії ті не дали очевидно нічого обтяжуючого. А проте угнівська поліція, щоб „застрашити" видніших людей в Угнівщині, імпутує їм якісь мнимі проступки болай ще з часів наших виборчих змагань та вносить навіть судову скаргу. Великою „печалливістю" угнівської поліції „тішаться" теж наші околичні кооперативи. Староство в Раві Руській заборонило перед кількома місяцями відбувати всякі сходини, вистави то-що в читальнях „Просвіти": в Угнові, Карові, Корчеві і Стаях, а в трьох останніх місцевостях заборонило навіть колядувати в часі Різдвяних Свят; постійно не дає дозволу на вистави в чит. у Хлівчанах й ін. В останніх днях воєвідський уряд у Львові розвязав Філію Т-ва „Просвіта" в Угнові та підчинену їй чит. в Карові. В одній і другім випадку мотиви розвязання щонайменше дивні. З діяльністю згаданої Філії і читальні урядові чинники рад'б звязати факт потальні урядові чинники ра'іб звязати факт побиття якогось корчівського організатора „Стшельца" Францішка Нагурного хлопцями з Карова, одначе дотична розправа у львівськім окружнім суді до ч. Вр. 4914/29 виказала ясно, що це побиття не мало ніякого політичного підкладу, бо було тільки особистим порахунком, а далі, що виновники не були ніколи ані членами Філії, ані членами чит. в Карові. Закидається теж, що факт цей стався нібито за намовою інж. К. Целевича, тому, що в передодень випадку він був у Карові й Корчеві в товаристві якихсь підозрілих людей; виявилося на розправі, що цими „підозрілими" людьми був таки сам суддя і його протоколянт угнівського суду, що враз з інж. Целевичем їздили до згаданих місцевостей на судову комісію. Між мотивами розвязання карівської читальні є теж один-одинокий „суттєвий" і „найбільш обтяжуючий", а саме, що в часі ревізії у тій-же читальні постерунковий з Угнова Новосельський найшов одну „страшну" брошуру, якою є праця д-ра Івана Куривця п. з. „Здоровля хати, обійстя і села", вид. бібл. популярно-наукових викладів „Знання" ч. 9, Львів 1921. Змістом цеї брошури — як пишеться у воєвідському рескрипті — „єст інструкция для провадзеня акції пшецівпаньствовей, вивротовей". Ось на основі яких мотивів розвязується у нас читальні „Просвіти"! Філія в Угнові і чит. в Карові вробили негайно відклик до міністерства внутрішніх справ. Українське громадянство Угнівщини просить нашу Парляментарну Репрезентацію занятися справою переслідування й нагінки на наше просвітне життя в угнівському повіті.

БОРИСЛАВ. *(Симфонічний концерт у Бориславі)*. Дня 23. III. 1930 відбувся в Бориславі симфонічний концерт орхестри під управою о. дир. Сапруна. В програму увійшли такі твори: 1) Томас: Увертюра Раймунд. 2) Ґріґ: Із суїти „Пер Ґинт": а) Пісня Сольвейґи; б) Смерть Азе. 3) Шуберт: Симфонія г-моль (1 речення). 4) Мендельсон: Концерт ґ-моль. Форт. сольо в супр. орхестри. 5) Моцарт: Турецький марш. Була це мила несподіванка для бориславських громадян, які доцінюють працю о. Сапруна на полі музичної культури у Дрогобиччині. Орхестра, що складається під оглядом знання і національним з ріжних чинників, є вже нині доволі добре зіграна, завдяки енергії і невтомимій праці о. диріґента. Піаністка п. Ґольдгамерівна вивязалась як слід зі своєї партії, хоч у третій части концерту з деяким приспішенням темпа. Інструментація була дуже добра, технічно піаністка рівнож опанувала цей твір. Тим першим концертом зацікавилась дуже бориславська публика і певно на заповіджених дальших концертах буде саля виповнена.

Присутній.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Четвер, 3 квітня, год. 7·30 вечером „Княжна Шікаґо" (деш. день).

Малий Міський Театр:

Четвер, 3. квітня, год. 7. і 9. вечором „Політична шопка 1930".

Пятниця, 4. квітня, год. 7. 9. вечером „Політична шопка 1930".

Виленська трупа (саля кіна Кольосей): Четвер, 3. квітня, год. 8·15 вечером „Кідуш Гашем".

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма Подружжа за злість (Бастер Кітон).
КАСІНО: Ґраф Калїостро.
КОЛЬОСЕИ: Спалені мости.
ЛЕВ: Два кроваві дні в Більшовії.
МАРУСЕНЬКА: Останній роман (Іван Петрович).
ОАЗА: Танцюристка-орхідея.
ПАЛЯС: Звукова фільма „Вулиця засуджених душ" (Поля Неґрі).
ПАН: Воскресення (Толстого).
ПАСАЖ: У шпіонській матні. Тиж. день Метро-Ґолдвин-Маєр. Амер. комедія.
ПРОМІНЬ: Жінка шпіон.
СТИЛЕВЕ: Бедуїнове кохання (Бер-Нортен).
ФАТАМОРҐАНА: Під прапором кохання.
ХИМЕРА: Чорт.
УТІХА: Шепіт ночі.

Програма радіо.

Четвер 3. IV. 1930.

ЛЬВІВ: 11·58 Ретрансмісія сигналу часу з астр. обсерваторії, гайнал із Марийської вежі, 12·10 Концерт грамоф. плит (грамофон і плити з фірми Кан і Син у Львові), 17·45 Трансмісія концерту з Катовиць, 18·45 Підгалянські балачки (трансм. з Кракова), 19·00 Всячина, комунікати, концерт грамоф. плит, 19·58 Сигнал часу з астрон. обсерваторії з Варшави, гайнал із Марійської вежі, 20·05 Вечірній концерт — вечір оперових арій та пісень Ст. Корвін-Шимановської (трансм. з Кракова), 21·30 Літературна авдиція (трансм. з Кракова), 22·15 Комунікати з Варшави.

Пятниця 4. IV. 1930.

Варшава (1411,7) 17·45 Джез-бендова музика. **Краків** (312,8) 16·25 Концерт грамофонів. **Гельсінґфорс** (221) 19·30 Концерт хору. **Ляйпціґ** (259) 16·30 Концерт. **Берлін** (418) 16·00 Концерт радіоорхестри. **Стокгольм** (436) 20·30 Вальси Штравса. **Рим** (441) 17·30 Концерт. **Лянґенберґ** (473) 19·05 Концерт радіооркестри. **Прага** (487) 20·30 Скрипковий рецітал Черепкової. **Брюссель** (509) 21·20 Військовий концерт. **Відень** (516,?) 16·10 Концерт солістів. **Мюнхен** (533) 17·15 Дорова музика. **Будапешт** (550) 17·10 Циганська музика. **Ленінград** (1000) 17·30 Модні музики і співака. **Харків** (1304) 16·00 Концерт. **Париж** (1725) 16·45 Концерт.

Субота 5. IV. 1930.

Варшава (1411,7) 17·00 Богослуження з Вильна. **Краків** (312,8) 20·30 Концерт з Варшави. **Гельсінґфорс** (221),4 17·30 Сольо на акордіоні. **Ляйпціґ** (259) 13·00 Грамофонові плити. **Берлін** (418) 18·25 Оперетові арії. **Стокгольм** (436) 19·30 Військова музика. **Лянґенберґ** (473) 20·00 Веселий вечір. **Прага** (487) 16·30 Концерт джезбенду. **Мілано** (501) 12·00 Легка музика. **Брюссель** (509) 21·15 Концерт. **Відень** (516,3) 18·00 Камеральна музика. **Мюнхен** (533) 16·00 Легка музика. **Будапешт** (550) 12·00 Дзвони і грамофонові плити. **Ленінград** (1000) 19·30 Опера і оперетка. **Харків** (1304) 9·00 Концерт для робітників. **Париж** (1725) 13·30 Симфонічний концерт.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Новий Український Театр під дир. П. Карабіневича 1747

Львів: 6/4 Саля „Уль" Оссолінських, ч. 6. Пополудне 3·30. — Ціни знижені. „Чар мундуру", комедія. Вечором 8·15. Премієра. „Король життя".

Львів: 7/4 Пополудне 3·30. Ціни знижені „Ніч гріху", комедія. Вечором 8·15. Бенефіс. — Артистки Барвінок-Карабіневич. „Король життя". Білети в Союзнім Базарі.

Український Театр під управою Ів. Когутяка. 1746

Долина:
Четвер 3/4 — „Пейсахова Ніч".
Пятниця 4/4 „Пташник з Тиролю".

Вигода:
Субота 5/4 — „Ніч Несподіванок".
Неділя 6/4 — „Трійка Гільтаїв".

Стрий:
Понеділок 7/4 — „Маруся Богуславка".
Вівторок 8/4 — „Пейсахова Ніч".
Середа 9/4 — „Пташник з Тиролю".

Підчас антрактів концерт власної орхестри.

Щойно появилася книжечка **Томи Кемпійського** під заг. „**Наслідування Христа**" в перекладі о **Д-ра И. Боцяна**, Еп. луцького, в другому виданню, як III.—IV. том „Аскетичної бібліотеки гр. кат. Дух. Семинарії" у Львові. Ціна 3·50, з почт. пересилкою 3·90 зол. Набувати і замовляти можна в Дух. Семинарії у Львові, вул. Коперника ч. 36. 2—2

Присилайте передплату!

КОНКУРС.

Головний Виділ Товариства „Просвіта" у Львові уладжує в сільсько-господарській Школі в Милованю

Шеститижневий Курс Кооперативного Книговодства і Діловодства

в часі від 15. V. — 30. VI. 1930 р.

В програму цього курсу входить також наука молочарства, годівлі тварин, садівництва, пасічництва і ветеринарії.

Одночасно проголошує Головний Виділ вписи на принняття 30 учасників під отсими умовами:

1) Зголошуватися можуть мущини в віці 16—30 літ, що покінчили народню школу.

2) Учасник платить за піл'овите удержання з приміщенням в шкільному приюті за цілий курс 10 ам. долярів.

3) Кожний учасник має привезти зі собою зміну біля, подушку, простирало, сінник і покровець.

4) Петенти висилані кооперативами мають першенство.

Зголошення на курс треба вносити найпізніше до 25. квітня 1930 р. поручено на адресу: **Господарсько-садівнича школа Т-ва „Просвіта" в Милованю п. Стриганці н/Дн.** До зголошення належить долучити значки на 75 сот. на відповідь. Про приняття і день приїзду повідомить управа школи по 25. квітня.

Головний Виділ Т-ва „Просвіта" у Львові.

1561 3—3

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.